

Vaz

RAMAZAN

UDK 28-475.5(042)

Mensur PAŠALIĆ

Stigao nam je mubarek mjesec ramazan. Ono što je među melekima Džebail, među vjerovjesnicima Muhammed, a.s., među danima petak, to je među mjesecima ramazan. Ramazan je mjesec posta, ibadeta, strpljivosti, takvaluka, mjesec inventure sa samim sobom i s našim djelima. U hutbi održanoj uoči ramazana poslanik Muhammed, a.s., je kazao sljedeće: "O ljudi, dolazi vam veliki i blagoslovljeni mjesec, mjesec u kojem se nalazi jedna noć bolja od hiljadu drugih mjeseci, mjesec čiji je post Allah Uzvišeni učinio obavezujućim, a njegove noćne namaze dobrovoljnim. Ko učini dobro djelo u ovom mjesecu, jednak je s onim koji je obavio strogu dužnost, farz, izvan ovog mjeseca, a ko obavi strogu dužnost, farz, u ovom mjesecu, u ravni je s onim ko je obavio sedamdeset farzova u nekom drugom mjesecu. Ramazan je mjesec strpljivosti, a nagrada za strpljivost je džennet. Ramazan je mjesec dobročinstva, mjesec u kojem se opskrba iskrenog vjernika uvećava. Ko drugog pozove na iftar bit će mu oprošteni grijesi, bit će sačuvan od vatre džehennema i imat će nagradu jednaku nagradi postača kojeg je pozvao na iftar bez ikakvog umanjanja vlastitih nagrada." Mjesec ramazan je mjesec objave Kur'ana, ali i mjesec u kojem su objavljeni svi raniji suhufi i kitabi. Također, u mjesecu ramazanu je utemeljena institucija kurbana.

Ramazan je mjesec ispunjen milošću, oprostom i oslobađanjem od vatre. Njegova prva trećina je milost, druga trećina je oprost, dok je treća, posljednja trećina oslobađanje od vatre. Predanja koja govore o vrijednosti mjeseca ramazana brojna su i poznata. Tako u dva sahiha, kod imama Buharije i Muslima, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada dođe mjesec ramazan otvore se džennetska vrata, džehennemska zatvore i šejtani se vezuju u lance." Svakodnevno u mjesecu ramazanu imamo tri vrijedna perioda ili sahata za koje Allah, dž.š., posebno nagrađuje. Prvi period je za vrijeme sehura, to jeste vrijeme prije početka sabah namaza, a Allah Uzvišeni hvaleći one koji u to doba čine ibadet kaže: "A u praskozorje oprost od grijeha molili" (Ez-Zarijat, 18. ajet). Drugi period je vrijeme prvog sahata nakon sabaha i nakon izlaska sunca. Poslanik je kazao: "Ko klanja sabah-namaz u džematu, potom sjedi u džamiji do izlaska sunca, zikreći – spominjući Allaha, potom klanja dva rekata – to je ravno potpunoj nagradi hadždža i umre." I treći, posebni period u toku svakog ramazanskog dana je vrijeme pred sami iftar. Poslanik kaže: "Trojici se dova prima: postaču, onome kome je nepravda učinjena i putniku."

Allah, dž.š., nam u suri el-Be-kare u 183. ajetu naređuje post: "O

vjernici, propisan vam je post kao što je bio propisan i onima koji su bili prije vas – da biste bogobojažni bili."

Dužnost posta je obavezna, pojedinačna, nezamjenjiva dužnost svakom vjerski obaveznom muslimanu i muslimanki. Post je regulator ljudskih prohtjeva, rješava brojne zdravstvene probleme, uspješno utiče na lijepo ponašanje, njime postizemo bogobojažnost i s našim postom mi veličamo i slavimo Allaha, dž.š., jer nas je uputio na Pravi put. Za svakog vjernika post je blagodat jer Muhammed, a.s., kaže: "Džennet željno očekuje četvericu: učača Kur'ana, onog koji čuva jezik (od nepristojna govora), onog koji nahrani gladnog i onoga ko posti u mjesecu ramazanu." Muhammed, a.s., također kaže: "Ko isposti ramazan iskreno i nada se nagradi, za to će mu biti oprošteni prošli grijesi." A koliko je post kao ibadet bitan dokaz su i riječi Allaha Uzvišenog koji u hadisi kudsijjikaže: "Post je moj i ja ću za njega posebno nagraditi." Post je također i jedini ibadet koji ne prestaje i kada se spava. Tako Poslanik, a.s., kaže: "Postačevo spavanje je ibadet, njegova šutnja je tesbih, njegovo djelo se udvostručava, dova mu se prima, a grijesi opraštaju." Gazali će kazati da je post uzvišenje duše dok Muhammed Abduhu veli da post stvara kod postača osjećaj stalnog Božijeg nadzora i tako povećava stid. Ovaj osjećaj Božije prisutnosti

najveća je garancija očuvanja duše od grijeha, ustrajnosti na Božjem putu i sreće na ahiretu. Dakle, smisao posta se ogleda u višestrukim duhovnim, socijalnim i zdravstvenim koristima. U duhovnom smislu post jača volju i izdržljivost, uči obuzdavanju i suzbijanju prohtijeva, ulijeva i razvija osjećaj bogobožnosti. U socijalnom smislu post među svim pripadnicima islama ulijeva osjećaj pravednosti i jednakosti. S jedne strane, razvija osjećaj samilosti i težnje za etičkim vrijednostima, a s druge strane, društvo čuva u cjelini od svakojakih zala i poroka. U zdravstvenom smislu post pročišćava tijelo, jača želudac, uklanja štetne naslage iz organizma, smanjuje gojaznost itd. Poslanik Muhammed, a.s., je rekao: "Postite, bit ćete zdravi." Treba spomenuti i ljepotu zajedničkih iftara i radosti dočekivanja kandilja zajedno sa svojim najbližim. Poslanik kaže: "Postać ima dvije radosti: jednu prilikom iftara, a drugu kada se susretne sa svojim Gospodarom."

S ramazanom nam osim ibadeta posta dolaze i drugi ibadeti i lijepi običaji koje prakticiramo. Jedan od tih ibadeta je i klanjanje teravihanamaza koji je po svojoj vrijednosti potvrđeni sunnet. Kao što znamo može se klanjati od 8 do 20 rekata, a postoje predaje da se može klanjati i do 36 rekata. Naravno, može se klanjati samostalno, ali je bolje i vrijednije ako se klanja u džematu. Pored teravihanamaza, običaj koji se u Bosni veže za mjesec ramazan jeste i učenje mukabele. Učenje mukabele je specifičnost bosanskohercegovačkih prostora i to je jedan lijepi adet gdje se ljudi okupljaju da uče, slušaju i prate ajete iz Kur'ana Časnoga. A o vrijednosti učenja Kur'ana, Poslanik a.s. kaže: "Ko prouči harf iz Allahove Knjige, njemu pripada dobro djelo koje se vrednuje do deset puta. Ja ne kažem da je 'elif-lam-mim' jedan harf, već je elif harf, lam je harf i mim je harf."

U posljednjoj trećini mjeseca ramazana prakticiramo još jedan sunnet našeg Poslanika, a.s., a to je

i'tikaf. Islamski pravници ramazanski i'tikaf svrstavaju među propise sunneti mekkede al-el-kifaji. Aiša r.a. je kazala: "Allahov Poslanik boravio je u i'tikafu posljednjih deset dana ramazana, sve dok nije preselio, zatim su to isto nakon njegove smrti činile njegove supruge."

Smisao i'tikafa je u namjeri da se čovjek u svom osamljivanju približi Allahu, dž.š., čineći Njemu ugodna djela.

Pored i'tikafa, u posljednjoj trećiniramazana imamo i dužnost sadekatul-fitra. Ova vrsta ibadeta je materijalne prirode i simbolizira da vjernik ne može biti potpunog imana sve dok ne bude spreman dati dio svog imetka na Allahovom putu. Božiji Poslanik, a.s., je rekao: "Sadekatul-fitr se daje kako bi se njime očistio postač od neprimjerenih govora, nedostataka i da bi se nahranili siromasi." Pokušavajući da pojašni djelovanje i mudrost propisivanja sadekatul-fitra, Ibn El-Džerrah je kazao: "Sadekatul-fitr je u ramazanu isto što je sehvi sedžda u namazu. Sadekatul-fitr otklanja nedostatke u postu, kao što sehvi sedžda otklanja propuste u namazu." Uz sadekatul-fitr, praksa imućnijih muslimana Bosne i Hercegovine je da se, tokom ramazana, daje i zekat u fond Bejtul-mal za održavanje odgojno-obrazovnih institucija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

U mjesecu ramazanu, pored brojnih ibadeta, obilježavamo i posebne datume koji su se upisali u stranice islamske historije. Jedan od tih događaja je i Bitka na Bedru koja se odvijala 17. marta 624. godine odnosno 17. ramazana 2. godine po Hidžri. To je dan najpresudnije pobjede u povijesti islama jer bez te pobjede muslimani fizički ne bi postojali, a i specifično je da je to prvi slučaj da jedan Vjerovjesnik izvodi ummet islama u borbu. Za muslimane širom svijeta Bitka na Bedru simbolizira obračun između vjere i kufra, istine i zablude, kvaliteta i kvantiteta, stvarne snage i fiktivne moći. Bitka na Bedru je pokazala da se čvrstom vjerom mogu postići neočekivani rezultati

i poraziti daleko jači, opremljeniji i brojniji neprijatelj. Također, u mjesecu ramazanu, tačnije 20. dana ramazana 8. godine po Hidžri se obilježava kao Jevmul-feth ili Dan oslobođenja Mekke. Smisao ovog događaja leži u Poslanikovo poruci ljubavi, tolerancije, plemenitosti, te oprosta nikada zaboravljenih zločina koje su mekkanski idolopoklonici uradili nad muslimanima.

Najbitniji datum u mjesecu ramazanu je Lejletul-kadr odnosno Noć kadra. To je veličanstvena noć za koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tražite je u posljednjih deset noći mjeseca ramazana" i "Tražite je u neparnim noćima posljednjih deset noći mjeseca ramazana." Najraširenije mišljenje, i kod nas i u islamskom svijetu, jeste da je to dvadeset sedma noć mjeseca ramazana. Za ovu noć naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., još je rekao: "Onaj ko bude lišen njezina dobra, uistinu je lišen dobra." O noći Kadr, Allah, dž.š., govori u Kur'anu u istoimenoj suri: "Mi smo otpočeli objavljivati Kur'an u veličanstvenoj noći El-Kadr. Ko će ti (Muhammede) objasniti tu veličanstvenu noć? Noć El-Kadr vrijedi više od hiljadu mjeseci. U toj noći meleki i Ruhi-Emin (Džebrail) silaze (na Zemlju) uz Božije odobrenje da izvrše određenje Božije. Blagoslov u toj noći traje do pojave zore." Dakle, u ovoj noći je počela objava Kur'ana Časnog našem Poslaniku, a.s., Noć kada je došla jasna uputa i tačno mjerilo Istine od Neistine i kao što Kur'an kaže ova noć je vrijednija od hiljadu mjeseci bez te noći. Noć Kadr je prilika kakva se samo jednom u toku cijele godine pojavljuje, pa zato vjernici treba da se potrude da se okoriste njenim blagodatima i da uberu njene plodove.

U tom smislu Poslanik, a.s., kaže: "Onome ko provede noć Kadr u ibadetu, vjerujući i nadajući se Allahovoj nagradi, Allah će mu oprostiti sve prethodne grijeha!" Dakle, tu noć treba provesti u klanjanju nafilu, učenju Kur'ana, učenju različitih oblika zikra (tekbir, tehlil, tahmid, tesbih...), tj. sjećanja na Allaha, dž.š., obraćanju Uzvišenom putem

dove i tevbom, tj. pokajanjem, te traženjem oprosta od Allaha Milostivog. Posebno te noći Uzvišenom treba upućivati slijedeću dovu: Allahu-mmeinneke 'afuvvun, tuhibbul-'afve,

fa'fu anni! (Allahu moj, zaista si Ti onaj koji prašta i voliš da praštaš, pa oprosti meni!).

Na kraju, molim Allaha, dž.š., da nam naše grijeha pobriše i oprosti,

da nam naše ramazanske ibadete ukabuli i u sevap upiše, te da Ramazanski bajram dočekamo u zdravlju, rahatluku i veselju, zajedno sa svojim najmilijima. Amin

الموجز

خطبة وموعظة

الخطبة «سذاجتنا» الشيخ إسحاق سيديتش

الموعظة «رمضان» الشيخ منصور باشاليتش

يتخذ العمل الدعوي والتعليم الديني في المساجد أشكالاً متنوعة في البوسنة والمهرسك، أشهرها خطبة الجمعة والوعظ. فخطبة الجمعة والوعظ في البوسنة والمهرسك يحظيان بعناية واهتمام خاصين على مر العقود، باعتبارهما أوسع أشكال التعليم الديني والعمل الدعوي انتشاراً وأقواها تأثيراً. نقدم في هذا العدد خطبة الجمعة للشيخ إسحاق سيديتش، ووعظاً للشيخ منصور باشاليتش.

Summary

KHUTBA AND VAZ

Khutba – Our naivety – Ishak ef. Sedić

Vaz – Ramadan – Mensur ef. Pašalić

Religious enlightenment and educational process in the mosques of BiH has been taking place in a number of different forms. *Khutba* (a sermon) delivered as an obligatory part of Friday *jumma – salah* and *vaz* (general lecture) were the most common forms of this education. In Bosnia and Herzegovina *khutba* and *vaz* has been practiced as most common and legitimate form of religious education.

In this article we present a *khutba* delivered by Ishak ef. Sedić and a *vaz* by Mensur ef. Pašalić.